

Sygn. akt IV CSK 361/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Maria Szulc

Protokolant Katarzyna Jóskowiak

w sprawie z powództwa P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w N.
przeciwko S. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 12 lutego 2014 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 grudnia 2012 r.

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Strona powodowa dochodzi pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w postaci aktu notarialnego z dnia 31 maja 2005 r., w którym R. S., działając jako członek zarządu powodowej spółki, poddał powódkę egzekucji na rzecz pozwanej Spółki, pomimo że w dniu 30 maja 2005 r. został odwołany ze składu zarządu powódki, lecz w dniu dokonywania tej czynności, tj. 31 maja 2005 r., był jeszcze wpisany w KRS jako członek zarządu powódki.

Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo, ale apelację pozwanego uwzględnił Sąd odwoławczy, który uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji, przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo. Ustalił, że w dniu 30 i 31 maja 2005 r. m.in. R. S. był wpisany w rejestrze jako członek zarządu powódki, będąc jednocześnie także członkiem zarządu pozwanej. Sąd ten podzielił ugruntowane stanowisko o deklaratywnym charakterze wpisu do rejestru, uznając, że członkiem zarządu nie jest osoba odwołana ze składu tego organu nawet w razie niewykreślenia jej jeszcze z rejestru, co oznacza brak wykazania przez powoda okoliczności umożliwiających pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Apelację powoda oddalił Sąd Apelacyjny ponownie rozpoznający tę sprawę, który podzielił ustalenia faktyczne oraz ocenę materiału dowodowego i podstawy prawnej rozstrzygnięcia, przyjmując je za podstawę własnego rozstrzygnięcia, w tym zwłaszcza fakt odwołania R. S. w dniu 30 maja 2005 r. ze składu zarządu powódki, o czym odwołany dowiedział się na początku czerwca 2005 r.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że uchwała o odwołaniu członka zarządu powódki jest skuteczna w stosunkach wewnętrznych od chwili jej podjęcia, a jej skuteczność nie jest uzależniona od powiadomienia odwołanego o treści tej uchwały. Jednakże pomimo tego osoby trzecie działające w dobrej wierze są chronione zasadą jawności materialnej rejestru (art. 14 ustawy o KRS) oraz zasadą domniemania prawdziwości danych wpisanych do rejestru (art. 17 ust. 1 ustawy o KRS), uznał Sąd Apelacyjny. Istotę sporu Sąd ten sprowadził do zagadnienia, czy R. S. dokonał

w dniu 31 maja 2005 r. ważnej i skutecznej czynności prawnej poddania powódki egzekucji, a nie czy w tym dniu był on jeszcze członkiem zarządu będąc nadal wpisanym do KRS.

Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd odwoławczy uznał za wadliwą czynność prawną dokonaną przez osobę niebędącą już członkiem zarządu, lecz wpisaną jeszcze w tym charakterze w rejestrze przedsiębiorców KRS. Podkreślił jednak, że ustawodawca kierując się zasadą zaufania do wpisu w publicznym rejestrze inaczej uregulował skutki takiej czynności niż w postaci nieważności bezwzględnej. Sąd odwoławczy stwierdził, że zasada rękojmi wiary publicznej rejestru chroni osobę trzecią działającą w dobrej wierze, która z faktu dokonania czynności prawnej przez wpisanego do rejestru piastuna osoby prawnej wywodzi korzystne dla siebie skutki prawne.

Uznając, że oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji jest czynnością jednostronną lecz mającą oznaczonego adresata, tj. wierzyciela, Sąd Apelacyjny przyjął, że wzgląd na bezpieczeństwo i pewność obrotu przemawia przeciwko zawężaniu zastosowania art. 14 ustawy KRS wyłącznie do dwustronnych czynności prawnych, ponieważ w przepisie tym jest mowa o każdej osobie trzeciej, a nie tylko o drugiej stronie czynności prawnej.

W odniesieniu do zarzutów powoda zmierzających do wykazania potrzeby zastosowania art. 108 k.c. i art. 109 k.c. Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepisy te nie mogą mieć zastosowania do piastunów osób prawnych wobec odmiennego źródła ich umocowania do reprezentowania podmiotu, oraz działania piastuna – za spółkę, a przedstawiciela – w imieniu spółki.

Dostrzegł Sąd odwoławczy natomiast możliwość odpowiedniego zastosowania art. 108 k.c. do piastunów osób prawnych, którą dopuszczono w judykaturze w razie istnienia konfliktu interesów przy czynnościach prawnych dwóch jednoosobowych spółek z o.o. i to reprezentowanych przez jednego członka ich zarządu, będącego tą samą osobą fizyczną. Sąd Apelacyjny wskazał na brak przekonujących argumentów, aby w tej sprawie doszło do kolizji interesów uzasadniających zastosowanie art. 108 k.c., ponieważ poddanie powódki egzekucji

na rzecz pozwanej wynikało z łączących obie spółki stosunków umownych, a R. S. działał jako prawidłowo umocowany piastun.

Strona powodowa zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację (pkt I), wnosząc o jego uchylenie oraz zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez uwzględnienie powództwa. Ewentualnie domagała się skarżąca uchylenia zaskarżonego wyroku w części oddalającej apelację i przekazania sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Wskazując na naruszenie prawa materialnego przy formułowaniu podstawy kasacyjnej skarżąca zarzuciła błędną wykładnię art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 38 k.c. oraz art. 14 i art. 17 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym wskutek uznania za ważne i skuteczne jednostronnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji, złożonego w imieniu powodowej spółki przez osobę nie będącą już członkiem jej zarządu.

Z kolei zarzut niezastosowania art. 108 w zw. z art. 109 k.c. uzasadniono uznaniem za skuteczne oświadczenia R. S. jako członka zarządu powódki, będącego również członkiem zarządu pozwanej, a więc działającego w sytuacji ewidentnego konfliktu interesów, z naruszeniem interesów powódki.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powódka eksponuje zarzut błędnej wykładni art. 14 i art. 17 ust. 1 ustawy o KRS wobec zastosowania wynikającej z nich ochrony do działania w postaci złożenia jednostronnego oświadczenia przez osobę wpisaną jeszcze do rejestru, a to wskutek braku technicznej możliwości jej wykreślenia w tak krótkim czasie od chwili jej odwołania ze składu zarządu.

Z kolei strona pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o oddalenie tej skargi i o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, a próbując w zakresie pierwszego zarzutu stanowisko reprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie wobec braku w niej uzasadnionych podstaw.

Z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, wyznaczonych wskazaniem zarzutów naruszenia określonych przepisów prawa; z urzędu bierze jedynie pod rozwagę nieważność postępowania. Ponadto z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, które zresztą nie były między stronami sporne.

Wobec powyższego oraz faktu, że strona skarżąca oparła skargę kasacyjną na zarzutach naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego, zarzucając błędną wykładnię przepisów wymienionych w pierwszej grupie zarzutów oraz niezastosowanie art. 108 k.c. w zw. z art. 109 k.c., przeto kontrola kasacyjna Sądu Najwyższego została w ten sposób procesowo ograniczona do tak zakreślonych przez skarżącą granic podstaw.

Rację ma Sąd drugiej instancji, że istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się nie do tego, czy w dniu 31 maja 2005 r. R. S. był jeszcze członkiem zarządu strony powodowej, lecz do tego, czy działając w takim charakterze i będąc nadal ujawnionym w KRS dokonał skutecznie czynności prawnej poddania się przez powódkę egzekucji na rzecz pozwanej.

Sąd Apelacyjny trafnie uznał, podzielając zgodny w zasadzie w tej mierze pogląd piśmiennictwa i orzecznictwa, że odwołanie członka zarządu spółki z o.o. następuje z dniem podjęcia stosownej uchwały, a odwołany członek zarządu traci też prawo do reprezentowania spółki. Jednakże teza ta wymaga odniesienia się do określenia skutków dokonania czynności prawnej za spółkę przez odwołanego, a niewykreślonego jeszcze z rejestru, zarządcę.

Sąd Apelacyjny nie dopuścił się błędnej wykładni art. 14 i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym wskutek uznania, że przepisy te chronią osoby trzecie działające w dobrej wierze i w zaufaniu do treści wpisów ujawnionych w rejestrze, zapewniając im w ten sposób poczucie bezpieczeństwa i pewności obrotu. Zasadnie Sąd ten przyjął również, że art. 14 ustawy o KRS nie uzasadnia zawężania jego zastosowania wyłącznie do oceny skutków dwustronnych czynności prawnych, ponieważ przepis ten odnosi się do

oceny całości stosunków prawnych w udziałem osób trzecich, a nie wyłącznie do zdziałanych przez nie dwustronnych czynności prawnych.

Dokonana przez Sąd Apelacyjny wykładnia obu wspomnianych przepisów ustawy o KRS zgodna jest z zaprezentowanym już w judykaturze stanowiskiem, że osoba trzecia nie może skutecznie podnieść zarzutu nieważności czynności prawnej dokonanej przez spółkę z o.o. reprezentowaną przez odwołanego członka zarządu, który w chwili dokonywania tej czynności był nadal wpisany do rejestru przedsiębiorców (v. uchwała SN z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 124/08, OSNC 2009/11/146). Celem m.in. przepisów art. 14 i art. 17 ustawy o KRS jest ochrona osób działających w zaufaniu do wpisu i ogłoszenia o wpisie, a każda czynność prawna dokonana przez osobę ujawnioną jeszcze w rejestrze jako uprawniony piastun osoby prawnej, ale już *de iure* nieuprawnioną do działania za tę osobę prawną wskutek odwołania ze składu organu, nie może być skutecznie podważona. Skutkiem więc dokonania czynności prawnej przez osobę, która w chwili jej dokonania w imieniu osoby prawnej nie była już w składzie organu tej osoby prawnej, ale była jeszcze ujawniona w rejestrze jako uprawniona do jej reprezentacji, nie jest więc nieważność tej czynności prawnej. O ważności czynności prawnej nie decydują bowiem wyłącznie reguły wynikające z art. 38 i 39 k.c., lecz również system domniemań przyjęty w przepisach ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, które, jako przepisy szczególne w stosunku do przepisów k.c., muszą być wykładane ściśle. Kierując się tymi założeniami, przyjęć należy, że art. 14 ustawy o KRS określa inaczej niż k.c. skutki prawne braku wymaganego wpisu w rejestrze, którego przeciwieństwem jest – jak w stanie faktycznym tej sprawy – istnienie wpisu nieodpowiadającego już aktualnemu stanowi prawnemu. Skutki te polegają jednak na tym, że czynność prawna zdziałana w okolicznościach określonych w art. 14 ustawy o KRS jest dla powodowej spółki wiążąca w jej relacjach z osobą trzecią. Ponieważ art. 14 ustawy o KRS działa jedynie na rzecz osób trzecich działających w dobrej wierze, której istnienie domniemywa się z mocy art. 7 k.c., a brak jest ustaleń w zaskarżonym wyroku aby strona powodowa wzruszyła to ustawowe domniemanie działające na rzecz strony pozwanej, przeto w tej sytuacji czynność prawna powódki poddana się w akcie notarialnym egzekucji

na rzecz pozwanej zasadnie nie została uznana przez Sąd odwoławczy za nieważną czynność prawną.

Wspomniana wykładnia przepisów art. 14 i art. 17 ustawy o KRS, determinująca skutki czynności prawnych dokonywanych z uwzględnieniem treści wpisów ujawnionych w rejestrze przedsiębiorców, chroni interes uczestników obrotu w ten sposób, że podmiot działający w zaufaniu do treści tych wpisów nie może znaleźć się w sytuacji mniej korzystnej aniżeli ta, w której znalazłby się, gdyby rzeczywisty stan prawny był zgodny ze stanem prawnym ujawnionym w rejestrze.

Zarzuty błędnej wykładni art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 38 k.c. ocenić należało również jako bezzasadne. Sąd Apelacyjny w żadnym miejscu uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie dokonał takiej wykładni pierwszego z wymienionych przepisów, w której sprzeciwiałby się kwalifikowaniu aktu notarialnego, w którym dłużnik poddał się egzekucji sumy pieniężnej, jako tytułu egzekucyjnego.

Sąd ten nie dopuścił się również błędnej wykładni art. 38 k.c., ponieważ przedstawiona ocena skutków prawnych w odniesieniu do czynności prawnej dokonanej przez osobę nie będącą już członkiem zarządu powódki w chwili dokonania tej czynności nie może być utożsamiana z błędną interpretacją przez ten Sąd normy art. 38 k.c. Z przepisu wprost wynika, że osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na nim statucie, czego Sąd odwoławczy nie zakwestionował, tylko zastosował szczególne przepisy ustawy o KRS przesądzające o wystąpieniu odmiennego skutku dotyczącego czynność prawną.

Nie jest również uzasadniony zarzut naruszenia art. 108 k.c. w zw. z art. 109 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w odniesieniu do oceny czynności prawnej poddania się egzekucji zdziałanej za powódkę przez R. S. w dniu 31 maja 2005 r. Podniesiony zarzut braku dokonania subsumpcji art. 108 k.c. bazuje bowiem na bezskutecznej próbie wykreowania odmiennego elementu stanu faktycznego w stosunku do ustalonego i przyjętego za podstawę wydania zaskarżonego rozstrzygnięcia. Skarżąca formułując uzasadnienie tego zarzutu bezzasadnie przyjęła, że w dacie dokonywania spornej czynności prawnej składający za

powódkę oświadczenie R. S. był jednocześnie członkiem zarządu zarówno strony powodowej, jak i strony pozwanej. Tymczasem bezspornym jest w świetle poczynionych ustaleń faktycznych, że odwołanie R. S. ze składu zarządu powódki nastąpiło w dniu poprzedzającym dzień złożenia przezeń oświadczenia za powódkę, co oznacza, że w chwili składania tego oświadczenia nie był już on członkiem zarządu powódki i to niezależnie od figurującego jeszcze w rejestrze przedsiębiorców wpisu jego osoby jako piastuna osoby prawnej.

W tej sytuacji, przepis art. 108 k.c. nie znajdował zastosowania w stanie faktycznym tej sprawy nawet na zasadzie analogii, ponieważ nie zaistniała sytuacja aby w skład zarządów reprezentujących strony tego sporu wchodziła ta sama osoba fizyczna w dniu dokonania spornej czynności prawnej, tj. w dniu 31 maja 2005 r. Nie wystąpił więc w tej sprawie stan faktyczny uzasadniający zastosowanie sformułowanej w judykaturze zasady prawnej w postaci możliwości analogicznego zastosowania art. 108 k.c. do czynności prawnych podejmowanych przez osoby będące członkami organów osób prawnych, a nie tylko ich przedstawicielami (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 30 maja 1990 r., III CZP 8/90, OSNC 1990 r., nr 10-11, poz. 124, mająca moc zasady prawnej; v. również wyrok SN z dnia 24 lipca 2009 r., II CSK 41/09, niepubl.), ponieważ w dniu 31 maja 2005 r. R. S. nie był członkiem zarządu powodowej spółki

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013 r., poz. 461).

